

Kort oversigt over Burmas historie

Den ældste kultur, man kender, tilhørte monbefolkningen, som lever i det sydlige Burma langs grænsen til Thailand. Monfolket indvandrede i forhistorisk tid. Det siges, at de har haft kontakt med buddhismen allerede i 200-tallet f. Kr. I 100-tallet f. Kr. får buddhismen for alvor fodfæste gennem missionsarbejde fra indiske, buddhistiske munke, udsendt af det store, buddhistiske kongerige under Ashoka og hans efterfølgere.

Befolkningsgrupper indvandrer fra Himalaya og det sydlige Kina i løbet af de næste 1000 år, og de afløser eller supplerer hinanden i Burmas bjergegne og især på det store flade og frugtbare slette-land, der strækker sig langt på hver side af Irrawaddyfloden.

Her kan nævnes Pyufolket, som kom til Burma i det sidste århundrede før Kristus og etablerede forskellige mindre kongeriger. Omkring Kristi fødsel var Burma en del af handelsvejen mellem de asiatiske "stormagter" Indien og Kina. Theravadabuddhismen var Pyufolkets dominerende religion, munke- og klosterlivet dominerede samfundet, og alle børn og unge levede som novicer i klostrene fra deres syvende til deres tyvende år. En kulturel tradition, som stadig overlever i det moderne Burma, i og med, at det er almindeligt, at drenge og unge mænd tilbringer en tid - fra få måneder til nogle år - i et buddhistisk kloster. Det betragtes også i dag som ærefuldt for en familie, at et familiemedlem tilbringer kortere eller længere tid som novice eller munk i et kloster.

Kongeriget Bagan ca. 1000 - 1275

Billede: Udsigt over Bagan

I århundrederne efter Kristi fødsel indvandrede den nuværende flertalsbefolkning Bamarfolket og bosatte sig på sletteområderne øst for Irrawadyfloden. I midten af 800-tallet havde de grundlagt et stort og magtfuldt rige omkring byen Bagan og havde skubbet Pyufolket til side i det centrale Burma - Navnet Bagan er muligvis afledt af "Pyu". I midten af 1000-tallet lykkes det for Bagans konge Anawrahta at forene Burma ved bl. a. at besejre Monfolket. Riget udvides under de følgende konger, og i midten af 1100-tallet var størstedelen af det nuværende Thailand, Laos, Cambodja og Burma kontrolleret af enten Bagankongerne ved Irrawaddyfloden eller Khmerkongerne vest for Mekongfloden i det centrale Cambodja. Også Khmerriget bliver buddhistisk ved at kongerne konverterer fra hinduismen, og begge riger etablerer store bysamfund med højt udviklet teknologi, som vandforsyning, vandingsanlæg til landbruget, transport- og kommunikationsveje, hospitalsvæsen og en vis grad af social forsorg. En buddhistisk etik gennemsyrede samfundene, men dette hindrede dog ikke, at begge kongeriger var stærkt krigeriske og lå i stadig kamp med vietnamesiske og siamesiske kongedømmer. Begge riger stod for omfattende og kolossale tempelbyggerier - i Khmerriget omkring Ankor Wat, og i Baganriget på den flade slette øst for Irrawaddyflodens bøjning. Over en periode på 250 år byggede Bagans konger og stormænd 4500 buddhistiske templer i et område, på 120 km² - ikke meget større end Samsø.

Baganrigets storhedstid varede kun et par hundrede år, men i den korte tid skabtes noget af den mest overdådige, buddhistiske tempelarkitektur, verden nogensinde har set. Baganriget brød fuld-

stændigt sammen i slutningen af 1200-tallet, efter at Bagankongen havde lidt totalt nederlag til mongolske invasionsstyrker. Kongedømmet var inden da blevet svækket ved, at stadig mere magt og rigdom var blevet overdraget til klostrene og de buddhistiske munkeordner. Mongolerne erobrede det meste af riget og indsatte en vasalkonge.

Mindre kongeriger 1300 -1500

Efter Bagans sammenbrud splittedes Burma i en række mindre kongedømmer. Et Bamar-kongedømme viderefører kulturen i det centrale Burma, men lider nederlag til Shanfolket, som er indvandret østfra. Shanfolket udgør i dag ca. 9% af Burmas befolkning og har helt op vor tid kæmpet militært mod Bamarfolkets overherredømme.

Monfolket etablerede et kongedømme i det sydlige Burma. Deres hovedstad Bago / Pegu, som ligger lidt nord for Yangon, blev et center for udviklingen af Theravadabuddhismen, og byen rummer også i dag et stort antal buddhistiske klostre, og er et centralt valfarts- og pilgrimssted.

Burmas anden samling og begyndende kolonialisme 1500 -1850

Kong Mingyinyo oprettede et nyt dynasti for Bamarfolket, Toungoodynasiet, omkring år 1500, og det blev et nyt magtcentrum i Burma. Hans søn Tabinshwehti forenede det meste af Burma i et stort samlet kongedømme. I denne periode skete der grundlæggende ændringer i Burmas forhold til omverdenen. De europæiske kolonimagter begyndte at gøre deres indtog. De portugisiske kolonisatorer erobrede Malacca halvøen. Transithandlen mellem Indien og Kina blev nu erstattet af handel med europæiske købmænd. Burma fik atter en vigtig handelsposition, og Tabinshwehti flyttede sin hovedstad til Pegu for at kontrollere handel og skibsfart i Irrawaddyflodens delta. Det nye Bamar-dynasti kontrollerede hele Burma, bortset fra de nordlige og nordøstlige områder, hvor bl. a. Shanfolket dominerede. I begyndelsen af 1600-tallet lykkes det kong Anaukpetlun at stoppe portugisernes invasionsforsøg i Burma. Toungdynastiet brød sammen omkring 1750 som følge af interne oprør og afløstes af et nyt, Konbaungdynastiet, under kong Alaungpaya. Han flyttede hovedstaden til Dagon ved Irrawaddyflodens bred. Byen blev omdøbt til Yangon. Konbaungdynastiet var succesfuldt i krig og slog i slutningen af 1700-tallet flere invasionsforsøg fra Kina tilbage. I begyndelsen af 1800-tallet invaderede og erobrede burmesiske generaler Assam, og her mødte det burmesiske kongedømme den engelske kolonimagt i Indien og kom i strid med britiske militære og økonomiske interesser.

Britisk kolonistyre

Billede: Udsigt over Irrawaddyfloden med skibslaster af teaktræ

Englænderne erobrede Assam og burmesiske grænseprovinser i 1826 og begyndte at interessere sig for at overtage udnyttelsen af Burmas naturressourcer, f. eks. teaktræ og minedrift (ædelstene). I 1852 erobrede englænderne hele det sydlige Burma inklusive hovedstaden Yangon (engelsk Rangoon) og fik dermed kontrol med plantagedrift og handel med teaktræ. Resterne af Konbaung dyna-

stiet rykkede nordpå og etablerede en ny hovedstad Mandalay. Det holdt imidlertid kun til 1885, hvor englænderne erobrer resten af Burma. Burma var der efter en britisk koloni indtil uafhængigheden i 1948.

Storbritannien gjorde Burma til en provins i Indien i 1886 med Rangoon (Yangon) som hovedstad. Det traditionelle burmesiske samfund ændrede sig drastisk med det buddhistiske monarkis sammenbrud og oprettelsen af et verdslig, bureaukratisk styreform. Inddragelsen af Burma i den britisk dominerede verdensøkonomi medførte en omfattende forarmelse af den almindelige, burmesiske befolkning. Bønderne mistede deres jord til engelske og til dels indiske plantageejere, som skovede teaktræ eller dyrkede ris til eksport. Den burmesiske befolkning havde ingen som helst indflydelse på regeringsførelse og administration. Omkring år 1900 opstod en nationalistisk bevægelse, Young Men's Buddhist Association YMBA, fordi den koloniale regering tillod religiøse organisationer, som f. eks. den engelske YMCA, Young Men's Christian Association. De blev fulgt senere af General Council of Burmese Associations, GCBA, som blev samlingspunkt for den unge generation af vestlig uddannede burmesiske ledere, som opstod i de første årtier af 1900-tallet, og som kæmpede for økonomiske og sociale reformer og for burmesisk indflydelse på regeringsmagten. Englænderne indførte efter pres en forfatningsreform i begyndelsen af 1920-erne med et parlament med begrænsede beføjelser. Man begyndte også på at arbejde for at øge andelen af burmesere blandt embedsmænd. Opfattelsen blandt de unge veluddannede burmesere var dog, at reformerne slet ikke var vidtgående nok. I overensstemmelse med Burmas tusindårige tradition for, at de buddhistiske munke er engagerede i politik, deltog mange munke i demonstrationer og opstod mod det engelske kolonistyre. En del munke døde i de engelsk-burmesiske fængsler.

Socialistisk diktatur og de seneste års liberalisering

Landet blev selvstændigt i 1948. Landets frihedshelt er Bogyoke Aung San, fader til Aung San Suu Kyi. Han var leder af protestbevægelser i 1930-erne og han spillede en stor rolle i etableringen af et samlet Burma efter 2. verdenskrig. Han blev dræbt ved et attentat, kort før det parti, han havde stiftet, vandt en overvældende sejr ved det første burmesiske valg i 1948. De første år efter uafhængigheden var meget vanskelige på grund af dårlig økonomi og etniske uroligheder. Den største befolkningsgruppe, bamar, udgør kun 40% af befolkningen, og den næststørste, Shan, 9%. Halvdelen af befolkningen udgøres altså af mindre etniske grupperinger og af stammefolk. Guerillakrig mellem Bamar-folket og de etniske minoriteter er blusset op med mellemrum frem til nutiden.

Det burmesiske militær var gennemgående utilfreds med det civile styre og i 1962 gennemførte general Ne Win et militærkup og oprettede et militært revolutionsråd som landets regering. Ne Win udviklede en politisk, ideologisk platform, som han kaldte buddhistisk socialisme. Der blev oprettet et hierarki af arbejder- og bonderåd, som var underlagt den militære regering. Et nyt parti ved navn *Burma Socialist Programme Party* blev oprettet og fik status som eneste tilladte parti. Ejendom og erhvervsvirksomhed blev overtaget af staten efter sovjetisk forbillede.

I 1980-erne gennemførte militærregeringen en økonomisk og politisk liberalisering, men den politiske liberalisering blev trukket tilbage igen i 1988, da massedemonstrationer med krav om demokrati blev slået ned med vold. I de flerpartivalg, som var blevet afholdt havde oppositionen mod militærstyret sejret, men militæret stoppede overgangen til civil styre. Oppositionslederen, Aung San Suu Kyi, blev sat i husarrest. Militærregeringen optrappede krigen mod de etniske minoriteter, hvoraf flere krævede uafhængighed. Burma blev i et par årtier isoleret internationalt set, og landet har stadig ringe forbindelse med omverdenen inden for områder som bankvæsen, telekommunikation, in-

vesteringer etc. Burma halter bagefter den udvikling og modernisering, som de øvrige sydøstasiatiske lande har gennemgået, men militærregeringen har haft en stor og solid indkomstkilde i udnyttelsen af de olieressourcer, som er i havet ud for Burma. Olien eksporteres i stor stil til Thailand og andre lande i området. Indtægterne fra olien er dog kun i ringe grad kommet Burmas befolkning til gode.

I 2007 var der igen omfattende demonstrationer og protestmarcher, og igen spillede de buddhistiske munke, især fra de mange klostre omkring Mandalay, en stor rolle. Flere tusind blev arresteret og fængslet, og et mindre antal blev dræbt som følge af demonstrationerne.

Som følge af opstandene, protesterne og den skarpe internationale kritik indså militærregeringen, at den ikke kunne opretholde diktaturet, og iværksatte derfor reformer, der dog ikke var mere vidtgående, end at den militære elite kunne bevare et vist greb om magten og især bevare de økonomiske privilegier. Der blev afholdt en folkeafstemning om en ny forfatning i 2008, og det første parlamentsvalg blev afholdt i 2010. Det er militæret, der har skrevet forfatningen, og den militære ledelse udpeger $\frac{1}{3}$ af medlemmerne i hver af parlamentets to kamre, mens $\frac{2}{3}$ vælges af befolkningen. Valget i 2010 foregik fredeligt, men der var kritik af valgsvindel.

Det parti, som militæret støttede, Union Solidarity and Development Party, blev valgets sejrherre med 80% af stemmerne, men prodemokratiske oppositionsgrupper hævdede, at militærstyret havde været involveret i omfattende valgsvindel. Spørgsmålet var, om Burma var på vej mod et ægte demokrati, eller om militærstyret fortsatte i camoufleret form.

Siden 2010-valget har regeringen iværksat en række reformer for at lede landet i retning af liberalt demokrati, blandingsøkonomi og forsoning, selv om der fortsat hersker tvivl om de motiver, der ligger til grund. Reformerne omfatter frigivelse af den prodemokratiske Aung San Suu Kyi efter 22 års husarrest, etablering af Den nationale Menneskerettighedskommission, tildeling af generel amnesti for mere end 200 politiske fanger, nye arbejdskraftlove, der tillader fagforeninger og strejker, en lempelse af pressezensur og lempelse af valutareguleringen.

I suppleringsvalgene i april 2012 havde Aung San Suu Kyis parti NLD, National League for Democracy, der tidligere var erklæret ulovligt, for første gang fået lov til at opstille. NLD vandt 43 af de 45 ledige pladser. 2012-valget var også første gang, at internationale repræsentanter fik lov til at overvåge stemmeafgivningen i Burma. Der afholdes valg i Burma i november 2015.